

Przedmowa

FATCA (ang. *Foreign Account Tax Compliance Act*) to ustawa przyjęta przez Kongres Stanów Zjednoczonych, która nakłada na nieamerykańskie instytucje finansowe obowiązek poszukiwania osób (osób fizycznych oraz podmiotów) mających określone związki z USA przekazywania informacji o nich do amerykańskich władz skarbowych – najogólniej mówiąc – w celu identyfikacji przypadków uchylania się od opodatkowania przez amerykańskich rezydentów oraz ukrywania przez nich majątków w zagranicznych jurysdykcjach podatkowych.

Przyjęcie tej ustawy w USA wzbudziło szereg kontrowersji natury politycznej i stało się przedmiotem ożywionej debaty w amerykańskiej opinii publicznej. Niejednokrotnie wskazywano, że nakładanie obowiązków podatkowych na instytucje finansowe nieprowadzące działalności w USA jest przesadnym, nieproporcjonalnym środkiem ochrony interesów fiskalnych USA.

Także stworzenie ram prawnych umożliwiających tak nakreśloną wymianę informacji było od początku ogromnym wyzwaniem. Z uwagi na fakt, że amerykańska ustawa nie mogła być bezpośrednio stosowana przez nieamerykańskie instytucje finansowe ze względu – co oczywiste – na lokalne ograniczenia prawne, a jednocześnie nakładała na nie sankcję w postaci „karnego” podatku za brak zgodności z jej postanowieniami (podatek obciążałby zasadniczo płatności mające źródło w USA), amerykańskie władze rozpoczęły proces zawierania porozumień międzynarodowych mających umożliwić realizację FATCA. Porozumienia (ang. *Intergovernmental Agreements*, IGA) zawierane są w oparciu o jeden z dwóch modeli.

Model 1 przewiduje, że obowiązane instytucje finansowe danego państwa dokonują identyfikacji osób mających określone związki z USA, a następnie przekazują wymagane informacje o nich do krajowych organów skarbowych, za pośrednictwem których są one następnie przekazywane amerykańskim władzom skarbowym.

W Modelu 2 natomiast, obowiązane instytucje finansowe nie tylko identyfikują osoby mające określone związki z USA, ale również samodzielnie przekazują informacje o nich do amerykańskich władz skarbowych.

Na dzień dzisiejszy Rząd USA zawarł 113 umów IGA z państwami i terytoriami. W tym gronie jest również Polska. Rząd Polski podpisał umowę IGA (tzw. Umowę FATCA) w dniu 7.10.2014 r. Po jej ratyfikacji stała się ona źródłem prawa powszechnie obowiązującego w Polsce.

Umowa FATCA została zaprojektowana w ten sposób, że kreuje ona zobowiązanie prawnomiędzynarodowe Polski do pozyskania określonych informacji od instytucji finansowych i przekazania ich do USA. Ze względu na potrzebę „implementacji” tak zaprojektowanego aktu, ustawodawca zdecydował o uchwaleniu ustawy z 9.10.2015 r. o wykonywaniu Umowy FATCA, a także rozporządzeń wykonawczych do niej.

Konieczność realizacji przewidzianych tymi regulacjami obowiązków okazała się znaczącym wyzwaniem merytorycznym, jak i systemowym, co do dnia dzisiejszego skutkuje istotnymi rozbieżnościami interpretacyjnymi i niejednorodnym podejściem instytucji finansowych do nowych obowiązków. Trzeba podkreślić, że FATCA – jako reżim automatycznej wymiany informacji w dziedzinie opodatkowania – stanowi nowe otwarcie w walce z uchylaniem się od opodatkowania, które wymaga użycia do tej pory niefunkcjonujących rozwiązań legislacyjnych, niepopartych praktyką stosowania i orzecznictwem sądów administracyjnych. Istotną cechą reżimu FATCA jest bowiem zaangażowanie na szeroką skalę podmiotów prywatnych – instytucji finansowych – w mechanizm przeciwdziałania uchylaniu się od opodatkowania. Instytucje finansowe, w większości przypadków utożsamiane z instytucjami zaufania publicznego, zostały zobowiązane na gruncie FATCA do „donoszenia” na swoich klientów do władz podatkowych.

Wdrożenie FATCA było też wyzwaniem dla polskiego prawodawcy, który – projektując przepisy implementujące FATCA – musiał zmierzyć się z nieznaną i bardzo złożoną materią prawną. Specyficznie w Polsce, trudności w zakresie wdrażania regulacji FATCA mogą wynikać po części z faktu, że polskie instytucje finansowe nie przyjmowały na siebie obowiązków płatnika amerykańskich podatków nakładanych w ramach reżimu tzw. Kwalifikowanego Pośrednika (ang. *Qualified Intermediary*), jak czynili to niektórzy ich konkurenci w regionie.

Międzynarodowa wymiana informacji o rachunkach finansowych, zainicjowana przez FATCA, rozwija się jednak w coraz bardziej złożony ekosystem porozumień międzynarodowych i wymogów prawa UE. Polskie instytucje finansowe wdrażają obecnie modele zgodności z wymogami przyjętego na forum OECD *Common Reporting Standard* (CRS) oraz tzw. Euro-FATCA, tj. dyrektywy Rady 2014/107/UE z 9.12.2014 r. zmieniającej dyrektywę 2011/16/UE w zakresie obowiązkowej automatycznej wymiany informacji w dziedzinie opodatkowania (Dz.Urz. UE L Nr 359, s. 1). Polscy podatnicy operujący na rynkach zagranicznych spotykają się z żądaniem składania oświadczeń dla celów obcych, lokalnych porozumień w zakresie wymiany informacji podatkowych.

Mając na względzie powyższe okoliczności, oddajemy w Państwa ręce pierwszą na polskim rynku publikację, która – bazując na zebranych przez nas doświadczeniach zdobytych w toku prac dla kilkudziesięciu instytucji finansowych i dla wielu podmiotów niefinansowych – ma stanowić próbę usystematyzowania i wyjaśnienia kluczowych instytucji i pojęć regulacji FATCA, a także wsparcia ich prawidłowego zastosowania. Komentarz FATCA, który oddajemy do rąk czytelników, zawiera odniesienia do najistotniejszych regulacji amerykańskiego prawa podatkowego w zakresie FATCA. W niniejszej publikacji

Przedmowa

znajdziecie Państwo również istotne odniesienia do ustawy implementującej podobny, aczkolwiek odrębny reżim CRS/Euro-FATCA.

Jesteśmy przekonani, że Komentarz FATCA okaże się pomocny nie tylko dla instytucji finansowych oraz innych podmiotów gospodarczych, ale również dla osób fizycznych, które posiadają określone związki rodzinne, kapitałowe oraz biznesowe z USA.

Życzymy Państwu przyjemnej lektury!

Warszawa, październik 2017 r.

Autorzy